

+*Encerrell* «enredo» eiv. (PzCabr.) i val. S. *encerrellada*, que Enric Valor, més aviat que amb el valor de «enganyada», «ensarronada» (que *AlcM* dóna de Cocentina i de la *Rond. de Rond.* de CRos), sembla usar amb el de «nicies, disbarat»: «aquells pobres vilatans deixaven en bon lloc les *encerrellades* que poguera fer la seua dona» (*Rond. Val.* III, 19): una cosa s'ha *encerrellat* degué ser pròpiament 's'hi ha format un embull, com de cabells escabellats i esbullats' (doncs, deriv. de *serrell* i, en definitiva, de *CERRO*).¹⁰

Encerrosada, encerrosar, V. cerro Encert, encertar, encertat, encertill, encertillar, encertir, encertivol, V. cert Encerutada, encerutar, V. cerut (CERA) Encervellar, V. cervell Encès, encesa, encesor, V. encendre

ENCETAR, del ll. *INCĒPTARE* 'començar', 'empendre', freqüentatiu del ll. clàssic *INCĪPERE* 'començar'. □ 1.ª doc.: doc. de 1349-50.

«Encontinent que lo cabrit sia *enstat* haja a vendre lo cap del cabrit a aquell qui comprar ne volrà, per lo preu damunt dit» manen uns bans d'aquesta data, del municipi barceloní (*DBal.*). En un sentit figurat s'aplicava a la dona que deixava de ser verge:¹ 2³ «quan muller pendre volrets, / si és *enstatada*, / per vós no sia menyspreada, / car més ne val» escrivia sarcàsticament Bernat Metge (*Sermó, NCl.*, 50.12; ed. Riq., 10.171); «lo creix (a) augment / injustament / moltes lo prenen / qui saben vénen / ja *enstatades* / e violades, / a l'encartar», JRoig (*Spill*, v. 6877). *Encetar un bacó*, StVicentF (*Serm.* II, 191.1).

L'aplicació bàsica fou sempre a coses de menjar i beure que s'han començat de consumir. Però també és començà aviat d'aplicar-lo a la pell que deixa de ser íntegra, illesa, que deixa de romandre íntacta, i s'hi forma un començament d'ulceració, car ja trobem en Lacav. «*ensatadura de la pell o de la carn*: vulneratio, exulceratio», i en els escr. Renaix. llegim frases com: «tot li vingué d'una camellada: se li inflà la cama, se li *enstatà* poc après, se li formà un tumor tot seguit», Pons Mass. (*Trescant p. l. S.*, 37), «si no 'ns donen bagatja jo no 'm moc d'aquí: tinc los peus *enstatats*», Bosch de la Tri. (*Records d'un Exc.*, 287).

El verb *INCEPTARE* era antic en llatí, però restà en el cercle del llenguatge col·loquial i familiar, sense ser cosa de llatí vulgar, car l'usaren Plaute, Terenci i no en manca algun altre testimoni de l'Edat d'Argent, amb sentits com 'començar' i 'empendre' en el fons no era més que l'intensiu i freqüentatiu del mot clàssic: *INCIPERE*, normal per dir 'començar'. Ha passat a un ample grup de llengües romàniques del SO.: des del gascó fins al portuguès. A Gascunya el tenim des de la Vall d'Aran fins a l'Ocèa: aran. *enstatà et pan*, id. a la Vall de Larboust, sobre Luixon (*Armanac dera Mount.*, 1931, 32), bearn. «*enstatà*; commencer, entamer; *enstatà-s se mettre en train*» (Palay).

En portuguès i gallec resta fins avui amb forma i usos iguals o ben semblants als catalans: gall. *ence-tarse* «hacerse una herida que deje al descubierto el

músculo» i *enceto* «comienzo de algún manjar sólido, como pan o queso» (Vall.), gall. limiense *enbetàre* «decentar» (Schneider, *VKR* XI, s. v.), «*enceta* así o seu labor de investigador» (pròleg a l'*escolma* de Castalao per Dónega, 1964, p. 11.2). I això és també la forma que s'havia usat en castellà antic, i a la qual resta fidel Nebrixa («*encetar lo entero*: delibo, degustato») i algun autor del S. XVI; avui viva encara fins a la prov. de Lleó (Puyol, *RHisp.* xv, 4) i el Bierzo (GRey), però també a l'Aragó (Borao), Canàries i Cuba; més tard en castellà s'ha alterat, propagant-s'hi primer la nasal fins a fer-se *encentar* (A. de Cartagena, † 1456, i A. de Palencia, 1490) i després un canvi de prefix en féu *decentar*, que és ja la forma preferida per Juan de Valdés (1535) i els clàssics com Lope de Vega i Quevedo. Veg. més explicacions i dades sobre el castellà en el *DCEC*.

DERIV.: *Encet; encetada; encetadís; encetadissa; encetador; encetadura* [1695, supra]. *Encetall. Encetament.*

¹ On entraven en joc (*figura etymologica*) la vulva i el bacó 'porc'.

Encí, encins, V. ansins

ENCIAM, 'amanida', que sempre ha tendit a especialitzar-se en la de lletuga, i ha acabat en moltes bandes, i especialment en el català central, a substituir el nom d'aquesta verdura, ve de l'antic *encisam*, que ha restat fins avui en ús viu a tot el País Valencià, i que ha perdut la segona -s- per dissimilació; junt amb el genovès antic *inçizamme*, vénen d'una formació **INCISĀMEN* 'conjunt de tallets, de coses tallades', col·lectiu tret en el llatí de baixa època d'*INCĪSUM*, participi del ll. cl. *INCĪDERE* 'fer un tall, fer incisions, fer a trossos' (derivat de *CAEDĒRE* 'tallar'). □ 1.ª doc.: *encisam*, 1575, OPou; *enciam*, 1670, DTo. i en doc. de 1652; *ensiamera*, 1461.

OPou porta «*encisam*, ensalada o fiambre: aceteria» entre els «adregos» i els «potatges» (*ThPu.*, 191). *Ensiam* sembla aplicar-se a la lletuga en els documents mall. que cita *AlcM*; però és encara «*enciam o ensalada*: aceteria» en el DTo. de 1670. La forma amb -s- és la que resta avui general en tot el País Valencià (veg. només, infra, *enciamera*), des del Maestrat al Sud: «*ensiam*: lletuga, abans de fer-la en ensalada, i després» (GaGirona); Castelló *ansiam* (Guinot, *Escenes Cast.*, 42); a l'Horta (J. G. M., «El Camí», 14-iv-34); a Albaida pron. *ensizám* (J. G. M., 1935); *ancisam* a Gandia (*BDLC* XII, 315); sobretot en el Nord apareix també amb el valor especialitzat de 'lletuga', però més al Sud hi ha sia aquest mot o *endúvia*, i manté el valor col·lectiu: «*ansisám*: ensalada», Sanelo, fº 30; *Encisam de totes herbes* és el títol d'una obreta de MGadea, amb frases i històries varies.

Fora de la terra valenciana, tenim la forma dissimilada pertot (cf. el que dic d'aquesta mena de dissimilacions, en *LleuresC*, 256, 210). La veiem ja en cançons populars que semblen ser dels Ss. XVI i XVII: «Sota la fló del lliri, lliri, / com regaríam l'*ensiam* /